

Prof. univ. dr. ing. VASILE BOLOȘ: SCHIȚĂ DE PORTRET CULTURAL

Dumitru-Mircea BUDA

Ziarul "Cuvântul liber", Tîrgu Mureș, 3 noiembrie 2011

Una din cele mai nefaste rupturi pe care mentalul nostru social și, în mod fatal, sistemul nostru de educație le întrețin, e aceea dintre gândirea matematică și gândirea simbolică. O prejudecată moștenită opune, mai ales în spațiul de reflecție românesc, perspectiva (auto)expresivă aceleia pragmatice, într-atât încât incompatibilitatea acestora, blamată și tabuizată deopotrivă, a devenit un fel de retorică oarbă a suspiciunii: umaniștii noștri, traumatizați de găunoasa propagandă comunistă a progresului, au sfârșit prin a privi cu mefiență inițiativele culturale ale intelectualilor formați în științele exacte, după cum ei înșiși sunt priviți cu rezervă de câte ori tatonează temele științelor tehnice. Nici măcar vremurile, pesemne apuse, de acum, ale pluri- și interdisciplinarității n-au renegociat cu adevărat legitimitatea transcenderii graniței sacrosante dintre cele două modalități de cunoaștere. Azi, cu supraspecializarea feroce a carierelor și spaima, tradusă în legi și normative, de a nu rata cumva integrarea în „fluxul global al cercetării” și de a nu fi surclasați în cercetarea „cu impact internațional” de alte culturi, cu scientometria americană aclimatizată și absolutizată agresiv, ideea de aventură în teritoriile reflecției umaniste a unui om al științelor exacte sau viceversa devine pur și simplu un lux aristocratic pe care puțini și-l mai permit.

Nu mai puțin agresivă e prejudecata ce opune carierei științifice activismul civic, implicarea politică, acțiunea publică. Există, în mentalul colectiv al românilor, un prototip al intelectualului pur, un fel de fantasmă savantă, imaculată, levitând grațios printre lucrurile concrete și locuind undeva în mansardele poetice ale existenței, comutând doar între spații ale izolării creatoare (birou, laborator, sală de curs). Un astfel de ascet atemporal al propriei vocații îndură o subînțeleasă interdicție a imixtiunii în realitate – dialogul cu lumea n-ar face decât să împietzeze destinului său „ales”, pentru că nimic nu operează, în fiecare din noi, mai acut decât fobia umanizării celui reprezentat în efigie. Politica sau jurnalismul de editorial, de opinie, până și interviul, au devenit riscuri de

neasumat: puține notorietăți din știință ori din cultura umanistă au scăpat nebălăcărite public după ce și-au propunțat aderența la o idee politică ori punctul de vedere pe o temă de interes public. Față de alte culturi occidentale, unde tirajele presei scrise devin insuficiente iar site-urile trusturilor de presă sunt accesate frenetic atunci când găzduiesc rubrica de opinie politică a unui cercetător reputat, indiferent dacă e literat, inginer, economist, avocat, medic ori muzicolog, conceptul de intelectual public e dezavuat la noi. Nu e greu de înțeles, desigur, de ce: o jumătate de secol de comunism a mistificat și compromis aproape iremediabil poziția publică a intelectualului, ca și percepția limpede, nepasională, a acțiunii lui politice.

Parcursul editorial al profesorului Vasile Boloș, reputat cercetător al tehnologiei de proiectare și fabricare a angrenajelor, pare, în circumstanțele mediului academic de azi, aproape neverosimil. Domnia sa practică, cu egală rigoare și substanță, deopotrivă discursul științific al unui domeniu tehnic ultraspecializat și pe acela al culturii umaniste – având o vocație documentară și reflexivă remarcabilă. Un temperament echilibrat și sobru, de rară eleganță și consecvență morală, susține ambele registre de expresie, conferind personalității sale distincție și elocvență. Impusă în comunitatea academică românească ca un demers inovator și păstrându-și până în prezent singularitatea, monografia sa de specialitate, *Angrenaje melcate spiroide* (1999) impune o temă de cercetare tehnică de pionierat devenită, pentru profesorul Boloș, un „work in progress” de mai bine de 25 de ani, cu rezultate conceptuale și practice notabile (de pildă, realizarea primei baze teoretice și tehnologice de utilizare a acestui tip de angrenaj). Frapează, însă, complementaritatea discursului științific cu acțiunea politică, implicarea în comunitate și, mai ales, cu preocuparea de a consemna în texte de factură variată cronica subiectivă a inițiativelor și proiectelor proprii. Proiecte care sunt, de fapt, destinate invariabil unei anverguri comunitare sau instituționale, astfel încât discursul de tip umanist al profesorului Boloș se convertește într-un dialog cu alteritatea publică. Scriitura austeră și conceptuală, raționalizantă și matematică, a cercetătorului în inginerie, trece în sintaxa (auto)speculativă a notației documentare sau în retorica persuasivă a alocuțiunii, a exprimării oficiale a propriei opțiuni în raport cu un context sau fenomen. Indiferent de natura lor, textele pe care profesorul Boloș le arhivează cu minuțiozitate în volumele sale de sinteză umanistă sunt, în fond, rapoarte elaborate ale

unor evenimente, stări, tensiuni sau tribulații, istoricizate și transformate în repere ale unei deveniri. Triadei complementare despre care vorbeam i se adaugă managementul academic, deopotrivă temă și context de reflecție, astfel că eul subiectiv al profesorului Boloș se identifică, în cărțile sale, cu spiritul entității instituționale căreia îi e devotat și cu al cărei metabolism par să se suprapună propriile ritmuri interioare.

Universitatea „Petru Maior”, a cărei edificare instituțională și evoluție e intim legată de destinul domniei sale – a ocupat funcția de rector, timp de 14 ani (iunie 1990 – februarie 2004) și este, din 2004 până în prezent, prorectorul științific al acesteia – e beneficiara imediată a acestei devoțiuni implicite. Astfel, volumele *De universitas* (2000), *Mărturii de viață academică* (2004), *Deceniul 1999-2000. Sintează documentară* (2004) și *2000-2004. Sintează documentară* (2010) sunt explorări sistematice ale metamorfozelor pe care universitatea târgumureșeană le parcurge, pe măsură ce devine, începând din anii 90 ai secolului trecut, o instituție academică modernă, racordată la comunitatea universitară națională și internațională. Configurarea de noi specializări și facultăți, coagularea catedrelor și a centrelor de cercetare, acreditările și evaluările succesive, acordurile internaționale în urgență, sunt radiografiate amănunțit, fiind mereu copleșitoare exigența redării datelor precise, într-atât încât volumele își dispută, oarecum, statutul între depoziție, memorialistică documentară, să spunem, istorie instituțională recentă sau corpus de documente cvasi-oficiale. Nu lipsesc articulările decise ale unei viziuni asupra educației și cercetării, cărțile oferind, în palimpsestul consemnării fidel-documentate, un inedit „insight” al lumii academice. Cu toate acestea, sunt provocatoare mai ales momentele în care textul, disciplinat de o maximă intransigență stilistică și convențională, permite intruziunea, subtilă, a subiectivității autorului, a confesivității nemediate.

Același concept depozițional-documentar, de sinteză dinamică, recompunând anatomia unui interval temporal din texte resemantizate în structura volumelor, operează și în ultima apariție editorială a profesorului Vasile Boloș, ***Opinii și ecouri*** (Editura Risoprint, Cluj-Napoca, 2011). Poate mai pregnant decât în titlurile anterioare, e explicită aici consubstanțialitatea celor trei avatare ale personalității autorului și, firește, a discursurilor și codurilor culturale practicate. Dominante sunt acțiunea și reflecția politică, respectiv activitatea academică și promovarea cercetării și a procesului

educațional din cadrul Universității *Petru Maior*, teme pe care glisează majoritatea textelor. De la interviuri publicate în presă la recenzii ale volumelor anterioare, file de corespondență, transcripturi ale unor intervenții publice sau texte de alocuțiuni, discursuri, diverse luări de poziție, sunt revizitate și antologate, cronologic, aproape optzeci de fragmente, autonome în fond, din care prezența publică a autorului e realcătuită într-o coerență și identitate remarcabilă a fațetelor sale de manifestare. Tonalitatea echilibrată și, mai ales, un anume rafinament inconfundabil al frazelor, maschează afectivitatea într-o impecabilă diplomație stilistică, chiar și în momentele când, stârnită de un eveniment anume (nici el rostit, ci abia sugerat în text), tinde să erupă în pagină indignarea, dezamăgirea sau spleen-ul. Textele par a avea, chiar, proprietăți curative: în sintaxa lor se poate întrevădea un mecanism de reconfigurare eficientă a voinței, de reinstaurare a echilibrului interior. După cum se întrevăde, cu limpezime, și un fond de principii etice care transcend, de fapt, finalitățile imediate ale paragrafelor și sunt proiectate deopotrivă asupra propriei personalități și a comunităților în care profesorul Boloș e activ de atâția ani – aceea academică și aceea socială, a județului Mureș. O alocuțiune adresată, într-o conferință, Organizației municipale a PSD se intitulează, de pildă, „Pledoarie pentru valoare” și e evident că ea exprimă o convingere trans-politică, asumată tocmai în universalitatea sa ultimă. Fondul acesta de principii esențiale e rulat, apoi, cu viteze diferite, dar implacabil, prin toate subtextele cărții – așa încât un adevărat cod al onoarei academice poate fi dezvoltat în cadrul lecturii. Onestitatea umană și intelectuală, exigența și autoexigența, respectul pentru partenerii de dialog, cultul prieteniei intelectuale, satisfacția comunicării în rețeaua academică trans-națională sunt, poate, printre cele mai evidente elemente ale acestui cifru de coerență interioară. Până și adevăratele politice, textele de susținere a unor candidați (Mircea Geoană, de pildă, pentru președinție) sunt dublate de recenzii de carte ce asigură refugii din politicul strict în cultural și conferă, astfel, anvergură intelectuală discursului. Aproape clasic, cultul adevărului și al eticului trebuie că devine, pentru mulți, de-a dreptul stârnitor de la un punct încolo. Toată clasa politică pare că e supusă unui examen de maximă exigență, în care șansele de a promova sunt minuscule, tocmai pentru că exigențele profesorului Boloș coboară de-a dreptul din ideal – iată doar un exemplu concludent: „*A-ți exprima, fără rețineră, gratitudinea, în*

multiple modalități, trebuie să constituie un gest reflex al fiecărui individ, indiferent la ce nivel social se află". Mai mult, de parcă n-ar fi de-ajuns pentru a descalifica nouăzeci de procente dintre candidați, „*La cei care acced în spațiul public, ca reprezentanți ai unor grupuri sociale sau comunități sau din alte rațiuni, acest comportament trebuie să fie, din acest punct de vedere, ireproșabil, având valoare de referință pentru cei din jurul lor*” (p. 162). Peste doar câteva pagini, o prezentare a primei ediții a Conferinței internaționale „Comunicare, context, interdisciplinaritate” devine prilejul oportun de reflecție asupra „culturii dialogului”, profesorul Boloș definind „regulile de aur” ale acestuia și sugerând cu subtilitate că „*în educație trebuie să gândim dialogal la modul reflex*” (p. 179). Nu mai puțin memorabile și, fatalmente, valabile, sunt observațiile sale critice privind deruta legislativă în care lumea românească înaintează orbește, falsele probleme ce camuflează interese obscure și delegitimează, în fapt, discursul politic, demascându-i artificialitatea și impostura. „*Se poate constata, scrie profesorul Vasile Boloș, existența în societatea românească actuală a unui amalgam de prevederi normative sau legislative, unele în vigoare, altele în stadiu de proiect, care reglementează problematica electorală. Multe dintre aceste prevederi încearcă, sub pretextul unor false economii bugetare, în funcție de interesele de grup, utilizarea sau impunerea unor procedee cvasidemocratice legate de modul de alegere [...] eludând, de fapt, acele principii enunțate mai sus prin care să se asigure legitimitatea celor aleși*” (p. 188). Dar probabil că cele mai incitante, politic, texte ale cărții sunt, în primul rând prin valoarea lor contextuală, transcriptul „alocuțiunii nerostite” de la Conferința PSD Mureș din 18 februarie 2011 (publicată între timp în „Cuvântul Liber”) și articolul publicat în același cotidian în 12 martie 2011 sub titlul „Meritocrația și partidele”. Tot în zona fierbinte, de controversă și polemică, stă articolul dedicat „efectelor Legii naționale a educației asupra sistemului de învățământ superior”, un fel de avanpremieră profetică a tulburărilor pe care aplicarea noilor norme de evaluare prevăzute de Legea educației le-au generat în ultimele luni. Textul respectiv, la origine o alocuțiune, e unul din punctele de inevitabilă suprapunere, în cronologia unui an atât de problematic pentru universități, a discursului politic pe experiența carierei academice.

Am conspectat, cu rapiditate, doar câteva dintre liniile de interes pe care volumele publicate de profesorul Vasile Boloș le tematizează, dar calitățile evidente ale

demersului intelectual al domniei sale transpar până și într-o selecție sumară. Interesant e modul în care cărțile constituie, în întregul lor (fiind, în fond, părți serializate ale unei cronici personale de momente și stări) un analogon al personalității autorului, făcând din încrederea sa intimă în virtuțile documentare și exploratoare ale scrisului un proiect de anvergură, urmărit cu perseverență și, fără îndoială, reușit. Dar miza majoră a proiectului editorial al profesorului Boloș se va dovedi a fi, credem, contribuția reală la deblocarea comunicării dintre două culturi atât de categoric opuse pe vremuri de C. P. Snow, într-o celebră conferință din 1959 – cultura științifică și cultura umanistă.